

ETH DIARI

Numerò 173
dimenge 1 d'agost 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

COMENCE A FONCIONAR ETH TRENET, UN NAU SERVICI TORISTIC EN VIELHA

Joan Casasayas, còsso de Torisme der Ajuntament de Vielha, ei eth responsable dera iniciativa d'Eth Trenet.

ETH GOVÈRN ESPANHÒL PREVÉ ENTAR AN 2000 ERA MADEISHA TAXA DE CREISHMENT QU'ENGUAN

Eth Govèrn calcule qu'era economia espanhòla creisherà en an 2000 un 3,5%, ua taxa pariera ara prevista entà 1999, segontes eth borroilh des Pressupòsti Generaus der Estat, analisat e aprovat ager peth Conselh de Ministres. Segontes es calculs der Executiu, er an 2000 se barrarà tamb un deficit public equivalent ar 1% deth Producte Interior Brut (PIB), sies decimes per dejós der 1,6% previst entà 1999, e tamb ua inflacion deth 2%, deuant der 1,8% calculat entath present exercici. Eth creishement economic entar an 2000, segontes es previssions deth Govèrn, s'empararà en un creishement deth 4,5% dera demana interna (5% previst entà 1999), tamb ua aportacion negatiua deth sector exterior der 1,1% (1,5% enguan). Eth manteniment d'un ennautit ritme de creacion d'emplec serà, cossent tamb aguesti calculs, ua des resultes mès remercables dera evolucion economica der an que ven. Se se complís es previssions, se poderà barrar era actuau legislatura tamb ua creacion d'

1.600.000 lòcs de trabalh nets. Atau madeish, s'a mercat coma prioritats des pròplèus Pressupòsti eth sanejament e era mielhora deth sistèma d'emparament social, era sanitat, era educacion, era justícia, era inversion publica e es politiques actives d'emplec. Entad açò qu'ei ath sistèma de proteccion social, er Executiu remèrque que pendent es darrèri tres ans era capacitat aquisitua des pensionistes a mielhorat en mès de 300.000 milions de pessetes pr'amor deth desvolopament deth Pacte de Toledo e eth contròtle dera inflacion.

Deficit zèro ena Seguretat Social

Era politica pressupostària deth Govèrn se considèra determinanta entà arténher aguest escenari d'estabilitat de prètz e creishement economic solid e bilançat, per çò qu'en an 2000 contunharà era intensificacion ena amandrida deth deficit, en linha tamb aquerò establít en Programa d'Estabilitat. Atau, eth deficit des Administracions Publiques se plaçarà er an que

vié en 1% deth PIB (0,9% corresponent ar Estat, e er aute 0,1% as Administracions Territoriaus). En aguesta amandrida contribuirà er equilibri pressupostari que presentarà, per prumèr còp, era Seguretat Social. Es Pressupòsti Generaus der Estat der an 2000 preven un augment dera despena deth 4,5%, per dejós deth creishement nominau dera economia: 5,8%. Se s'excludís eth creishement der 1,1% qu'apòrte era culminacion deth procès de desseparacion de hònts, er augment dera despena se limite ath 3,4%, ei a dèder, ua evolucion leugèrament per dejós deth creishement reau deth PIB. Entre es objectius des Compdes Publics der an que vié, que cau remercar era mielhora des servicis publics e deth sistèma de proteccion social. Atau, s'a confirmat qu'er an que vié s'acabarà eth procès de desseparacion de hònts en matèria de servicis socials, per çò qu'er Estat assumirà 215.000 milions addicionaus, en tot finançar tamb impòsti era totalitat des pensions e prestacions non contributives e era despena sanitària.

TEMPESTES D'OSTIU COMPLIQEN ERA OPERACION GESSUDA EN CATALONHA E PROVÒQUEN ACCIDENTS E INONDACIONS

Es tempestes d'ostiu queigudes en diuersi punts de Catalonha, quauqu'ues d'eres acompanhades de granissada, compliquèn d'un biais important era operacion gessuda des vacances deth mes d'agost.

Pendent uns quinze menutes queiguec tamb fòrça intensitat e provoquèc trincaments de veires e quauqui maus enes camps. Es pompièrs realizèren gessudes en Mojà, Manresa, Colhbatò e Martorelh, maugrat que hònts d'aguest còs assegurèren qu'es gessudes realizades son es abituaus quan quen aguest tipe de borrats d'ostiu.

Es fòrtes ploges originèren importants problèms de circulacion enes principaus autopistes e carretères de gessuda de Barcelona. En concret, era gessuda pera A-2 ère, tàs 19.30 ores, collapsada dera Diagonau enquia Sant Just, pr'amor d'un aparatós accident de circulacion de resultes dera ploja.

Tanben i auie problèms pr'amor dera ploja ena N-152, ara auçada de Vic, atau com retencions e circulacion lenta en peatge de Martorelh dera A-2, tant d'entrada com de gessuda de Barcelona. En Tordera (N-II) eth transit ère lent, e en Montblanc (N-240) i auie 2 quilomètres de retencions.

PREVISION METEOROLOGICA ENTÀ AUÉ

Estat deth cèu: caperat enes parçans deth nòrd-èst e enes Pirenèus. Ena rèsta deth Principat eth dia tanben començarà caperat, mès se dauriràn clarulhes entre miei maitin e meddia.

Pera tarde creisheràn bromades plan desvolopades ena mieitat sud e oèst de Catalonha, mès tamb clarulhes. Ena rèsta eth cèu se mantierà plan caperat, tamb bromes mès estratificades.

Precipitacions: Pendent eth maitin i aurà precipitacions fèbles en quarrant nòrd-èst deth Principat, e quauqui borrats enes Pirenèus.

A compdar de meddia queirà tempestes, quauques d'eres d'intensitat fòrta (mès de 20mm/30menutes), mès probables enes Pirenèus e Prepirenèu Occidentau e ena mieitat sud dera sarrada Prelitorau. Ena rèsta tanben poderà quèir borrats, esepciaument ena mieitat sud e oèst, mès de mendra intensitat.

Localament s'arremassarà quantitats superiores as 25mm, tamb possibilitat tanben de granissades.

Temperatures: Es maximes que seràn mès baishes per tot. En moments de borrats fòrti o tempestes, se notarà ua baishada sobtada.

Visibilitat: Amendrida, de resultes des bromadisses e borrats.

Vent: Hloish e variable, tamb quauqua ventòrla fòrta ath long deth dia.

AGENDA OCCITANA

Vos presentam es actes previsti entà aué, darrèr dia dera Hèsta Major de Vilac e tanben darrèr dera trobada occitana de Provença en Ancella.

HÈSTA MAJOR DE VILAC

12.30 **Missa baturra** en aonor a Sant Fèlix e processon tamb era rondalha dera Peña Fragatina. **Balhs aranesi** tamb era Còlha Sta. Maria de Mijaran. Ara seguida er Ajuntament aufrirà **còca e moscatelh**.

Passacarrèra tamb era orquèstra Bambú.

15.30 **Concors de botifarra**, tamb prèmis en metallic.

20.30 **Balh** de ser tamb era orquèstra Bambú.

24.00 **Session de balh** tamb era orquèstra Bambú, pendent era quau se sortejarà prèmis fabolosi.

EXPOSICIONS

-Exposicion d'**ART FLORAU** der 1 ath 15 d'agost, ena Biblioteca Municipau de Vielha, de 17.00 a 20.00 ores

-Exposicion d'**ESCULTURES DE GLÒRIA CORONA**, deth 31 de junhsèga ath 31 d'agost, ena Glèisa de Sant Joan d'Arties.

RESCÒNTRES OCCITANS EN PROVENÇA (ANCELLA)

De 9 a 11 e de 15 a 18 ores:

Estatge intensiu d'occitan, entà aprohonir en coneishement orau e escrit dera lengua occitana, tamb es animadors Glaudi Barsotti, Glaudi Juniot e Eliane Tourtet.

Astronomia, tamb Paul Colombier.

Codina, tamb Mirelha Alliaud, pastisseria e codina provençau.

Caminades e descubèrta deth miei, tamb Bernard Roche.

Pedagogia, talhèr de reflexion sus era pedagogia der ensenhament en occitan, a cargue de M. J. Verny, A. M. Sgaravizzi e F. Martel.

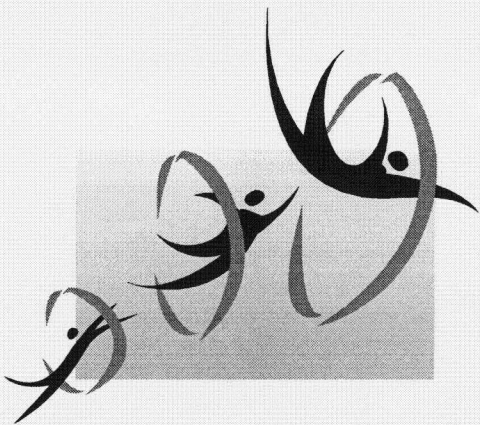
De 18.15 enquias 19.15: **Paleografia** tamb J. Saubrement.

Ath delà d'açò, fonceione era **Escoleta**, entara mainadèra de 5 ans ensús: jòcs, cant, dança, activitats de descubèrta, immersion lingüística... e era **Libraria occitana** a on poderatz trapar novèlles, condes, libres d'istòria, manuaus des diuersi dialèctes occitans, atau com disques e cassètes.

"Escriuer, objectivà-se, organizar, dar coe-rència ara vida ei -entà dide'c en tèrmes de periodista- un valor negatiu, ei a dider, un antivalor, ei era causa que, idealament, un non aurie de hèr". Gabriel Ferrater ena con-ferència *J. V. Foix i el seu temps* -datada en-tre 1966 e 1967- (Barcelona, Quaderns Cre-ma, 1987) resumís atau es paraules introduc-tòries de "KRTU", aquíu a on Foix se dema-ne ce per qué escriu. Ferrater i ve ua lum lu-denta, vestigi dadà, e divertida, ei clar. Ja ei açò. Passadi es ans (en *La Publicitat*, 15/3/1935), J. V. Foix encara se demane: "Era pròpria literatura serie dilhèu era trans-cripcion literària, 'plastica', d'un estat de de-pression morau e fisica, deuant dera realitat, característica des egotistes?". Segontes Foix, donc, arrés non aurie de parlar tostemp seguit d'eth madeish, tanpòc non n'aurie de signar ne hèr publiques es transcripcions. Ei atau com Foix transforme eth messianisme en egotisme, es redemptors e profetes der art e era morau en ua còlha de *pelacanyes* e espe-culadors deth Reau. Ei ua especulacion que se base enes vèrbs jerarquizar e exportar, es veritables sinonims deth vèrb avalorar. D'au-te costat, eth sòn substantiu s'oposarà a tot aquerò que signifiquè movement, sigue con-tinu e recurrent o imprevisible: un valor qu'ei un bolon fixe e eth sòn sinonim, era identitat.

Es istoriadors dera literatura e es critics d'art, es govèrns e es marchants de tot eth mon qu'ac saben pro ben. Mès eth valor, com en-tre es nòstes a demostrat Antoni Tàpies, ei der art (dera avantguarda comprometuda e universau e universalista e 'concrèta') e pas dera escriptura (e molt mens, ei clar, dera escriptura en catalan, dera intradusibilitat e era mistica deth vers fo-cian). Tàpies n'a parlat en *Per un art mo-dern e pro-gressista* (Barcelona, Empúries, 1985) a on, com eth madeish títol ensenhe, eth pintor critique es "poders retrograds e es sòns 'doanèrs' ", es "interèssi reacciona-ris" (son es valors 'caducadi') e hè ua defensa d'un "art e tot un sentit artistic dera realitat que mos permete, com auem dit tanti viatges, bastir un mon tostemp mielhor, mès just e mès beròi" (son es valors 'autentic's'). Enguan Tàpies a reprenut eth sòn discors tamb un tí-

tol mès significatiu encara: *Valor de l'art* (Barcelona, Empúries, 1993) . I liegem: "Eth principau valor qu'a er art entara societat, com eth d'auti mieis cognitius, ven precisa-ment, com è dit, deth poder qu'an es sòns simbèus entà illuminar era consciència, mès tostemp entà pr'a-mor de mielhorar era nòsta condi-cion umana e in-clús entà mèter en orde era escala de toti es valors que reinen en ua so-cietat concrèta." Ei vedible, donc, qu'entad aguest catalan universau era T entestardida en afirmar era sua pròpria personali-tat non ei cap signe -o signatura- egotista, se-non ua crotz redemptora, autentica. En favor de Tàpies diderè qu'er òme ei transparent e, dilhèu (maugrat que tostemp escampe entà casa: eth mercat der art), sincèr. Ei qu'ei cèrt qu'estime ath poeta deth Sarrià Vielh mès tanben, pensí, qu'açò hè que se'n dongue compde des pròpies contradiccions, aumens atau ac evidéncia eth sòn facil e feliç estaca-

ment enes 'aigües' des seishanta. Ei per açò que, ja ara fin deth sègle, eth pintor sage de plaçar era òbra deth poeta ("per mès solitària e elitista qu'a viatges les semble a quau-qu'uns") en sòn programa: "Cau híger que cultivar eth pròpri jardin, com didie J. V. Foix, non ei ua activitat incompatibla tamb era luta entà hèr cambiar er entorn sociau". Tàpies va plen de bona voluntat, mès ei ines-uitable que quauqui pògui (escrivans e tan magres de pòcha com èm) sentem de tant en tant ua enveja insana entada eth: eth ei un gran pintor e se sent e se vò util e ei progres-sista e avantguardista, eth darrèr des darrèrs. Ne podèm èster pas un des sòns "Amics", pr'amor qu'açò coma ben sabetz còste es sòns sòs, es quaus me cari. Era sua enguarda celhuda e grèu, ua encaishada de mans deth senhor Tàpies enes preinauguracions dera sua Fundacion: tot qu'a eth sòn prètz, e açò qu'eth pintor (s'ac ditz eth madeish) non se considèr cap des nòsti "artistes mès domes-ticadi e *pesseters*". Perque eth valor deth sòn art ei un aute: un còr de mainatge mòrt de ha-me, tamb mau de còr.

Albert Roig
Revista on-line 1991
Num. 3 @hereuèr 1994

ARZALLUS DITZ QU'EI "UA PROVOCACION" QUE PP E PSOE SE TRÒBEN "EN MÈS ABSOLUT IMMOBILISME" DEMPÚS D'UN AN DE TRÈVA

Eth líder deth PNB cre qu'era "direccion" de HB "a hèt tot cò de possible" entà que non i age actes de violéncia en carrèr

Eth president deth PNB, Xabier Arzallus, afirmèc ager qu'ei "ua provocacion" qu'eth president deth Govèrn centrau, José María Aznar, eth PP e eth PSOE demoren "en mès absolut immobilis-me", maugrat qu'ETA pòrte mès d'un an sense cométer accions. D'au-te costat, se mostrèc con-vençut qu'era direccion de HB "hè tot cò de possible" entà que non i age actes de violéncia en carrèr, e remerquèc que -en sòn conéisher- ena coalicion *abert-zale* non i a "trendes" e "duri",

senon "intelligents" e "obtus". Arzallus hec aguestes declara-cions ena localitat guiposcoana de Mutriku, a on eth sòn partit va cada an, d'ençà de 1976, entà celebrar era fundacion deth PNB. En aguest cas, era forma-cion *jeltzale* ven de commemo-rar eth sòn 104au aniversari tamb ua missa, un minjar e un aumenatge a còssos e bailes, que compdèc tamb era preséncia deth portavotz deth PNB, Joseba Egibar, e er exdeputat generau de Guiposcoa, Eli Galdos.

Eth president deth PNB senhalèc que "èm en un procès de patz que va plan mielhor que, per exemple, eth d'Irlanda" e que "non se pòt pas deishar de veir qu'entraram en tretzau mes sense ua mòrt ne un segrestament per part d'ETA", ua situacion qu' "arrés non aurie soniat" e que "se desbrembe, sustot quan apa-reish un coctèl Molotòv". En aguest sentit, soslinhèc que "un coctèl Molotòv non se pòt pas comparar tamb un assassinat" e qu'ei "dolent entara societat con-

fóner era causa grana tamb era anecdòta", e persutèc que, "deuant cò qu'ère ETA hè 14 mesi, ei ua trufaria comparar es coctèls Molotòv d'ua sòrta de gent, que non sap ce perqué ac-tue, tamb era situacion d'elemen-tau convivéncia qu'ei non aucir". Arzallus apuntèc qu'era "realitat ei que nosati auem apostat peth procès de patz e l'amiam entà deuant, a despìet dera inibicion e des trauanquetes que quauque partit pause entà que non pros-pere".

ETH DISC KOSOVO DE LLUÍS LLACH A VENUT LÈU 7.000 EXEMPLARS

Eth disc *Kosovo*, que Lluís Llach com-pausèc entà requestar hons entath pòble kosovar, a venut dejà 6.952 exemplars d'ençà deth dia dera sua publicacion. Es despenes d'aguest disc apugen a 846.000 pessetes entà ua prumèra edicion de 8.000 exemplars. Eth prètz de venda ath public ei de 1.000 pessetes era unitat, des quaus 300 resten de marge entàs comerçants e venedors des disques. Atau, era quantitat recuellhuda qu'ei de 4.020.400 pessetes, que se despar-tissen entre es ONG, Plataforma per Kosovo e Catalunya per Kosovo.

ETH CROTZAT DETH DIMENGE

per Cisko

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										

Orizontaus: 1. Ath revès, angle menor de 90°. Dable, qu'a era sufisenta capacitat entà hèr quauquarren. 2. Vila dera Baisha Ribagòrça, comarca dera quau ne siguec cap-lòc d'ençà deth sègle XIV, que sauve eth castèth des comdes de Ribagòrça. 3. Era peninsula que comence, o acabe, enes Pirenèus. Non Sap. 4. Conjunt d'oelhes. Un ostiu gavach. 5. Pronòm fèble masculin singular. Eth cap e eth cu d'un arpalhand. *Partit Socialista d'Alliberament Nacional*. 6. Organizacion de Sautarèths Aranesi. Cogant.

Era fin der eclipsi. 7. E eth començament dera granis-sada. Ans d'escolaritat que comecen en seteme e aca-ben en junh. Mut, e ath dessús, sense cap. 8. Italian Lardós. Un shinhau de pebe. E un glopet de quina. Er aliment nòste de cada dia. 9. Article indefinit masculin singular. Realize, eth. 10. Emplec enes *United States*. Virabocadament: digne de glòria. 11. Expression italia-na que se repetís peth rebat des ones sonores. Morir, familharament parlant. 12. Relatiua a Salomon, deci-sion, tipe de colona...

Verticaus: 1. Relatiues ara sciéncia qu'estúdie era vida e es organismes vius. 2. Genericament, revista infantil illustrada (pl.). Qu'a de besonh lunetes entà veir ben de luenh aguesta. 3. Tunèl sense entrada. Pronòm ena en-trada dera acadèmia. Vocau piramidau. Mieï olòc. 4. De baish tà naut: frut silvèstre mossegat d'ua punta. La-tinada que signifiquè òbra. Eth melic de Nicolau. 5. Eth sòn mestier qu'ei volar, e pas metaforicament senon en avion. Quadrupèdes Orgulhosi dera Crin de sa Mair. 6. Associacion de Clubs de Montanhisme. Mamifèr rosi-gaire que saute d'arbe en arbe. 7. Ja, en aguest madeish moment. *Partito Socialista Italiano*. Existien. 8. Mieï prat. Autan, per a on se lheue eth solei. Un pecic d'un pecic. Arriu de Sibèria e gòlf deth madeish nòm a on aguest desboque, en tot formar un dèlta, en mar de Ka-ra. 9. Substància fluïda de color que s'emplegue entà escriuer. Capensús, peïra d'arriu. 10. Eth cap d'Elisa. Capensús: abitantes dera Pampa, dera Patagònia, de Buenos Aires o Mendoza.

SOLUCION DETH CROTZAT DETH DARRÈR DIMENGE

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	S	O	L	E	I	E	N	C	S	
2	O	L	I	M	P	I	A	D	E	S
3	S	O	S		O	R	B		V	E
4	T	C		A	X	E		M	I	M
5	R		G	O	I		M	I	L	I
6	A	A	A		A	G	A	R	H	A
7	C	U	I	C		E	C		A	R
8	A	N		R	A	R	E	N	H	A
9	R	E	I	A	U		D		E	
10	A	S	A	C		L	O	G	S	E
11	T	T		I	R	E	N	A		S
12	Z		F	A	R	G	I	L	O	B

Editor e director : Joan-Ramon Colomines-Companyns.
Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.
Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.